

Úkol 4b

V následujících úkolech zkuste přijít na co nejobecnější pravidlo. Například pravidlo „X se vyskytuje mezi dvěma vokály“ je obecnější než dvě pravidla „X se vyskytuje mezi dvěma předními vokály“ a „X se vyskytuje mezi dvěma zadními vokály“. Musí samozřejmě platit, že to obecnější pravidlo (pravidla) se vztahuje (vztahují) na všechny případy výskytu daných hlásek. Pravidla by ale zároveň neměla být příliš obecná, aby se neztratil rozdíl mezi hláskami. Ve všech úkolech níže je nějaký podstatný rozdíl mezi hláskami; ten musíte najít. Relevantní je především kontext před a za hláskou, popř. poloha ve slově (začátek, konec, prostředek slova).

A) Angličtina

(11) Problem 1: [r] in English

The liquid *r* in English may be pronounced sometimes as voiced – [r] – and sometimes devoiced [ɾ]. The data below illustrate the distribution of [r] and [ɾ].

ʃred	‘shred’	reɪz	‘raise’	prɛpəreɪʃən	‘preparation’
drɒp	‘drop’	θriː	‘three’	θɪətɹɪkəl	‘theatrical’
skɹɪːm	‘scream’	bræg	‘brag’	rɪælɪti	‘reality’
raɪt	‘right’	spɹɪŋ	‘spring’	gæɹɑːʒ	‘garage’
stɹɒŋ	‘strong’	grɑːs	‘grass’	fɹaɪtn	‘frighten’
kɹɪetɪv	‘creative’	kɹeɪzi	‘crazy’	terɪbəl	‘terrible’

- Podle příkladů zobecněte výskyt neznělé a znělé likvidy [ɾ] a [r], tedy ve kterých kontextech se vyskytují.
- Vyskytují se tyto hlásky v komplementární distribuci nebo jsou ve vzájemné opozici?

B) Proto-bantuština

βale	‘two’	kulu	‘tortoise’	βeɣa	‘monkey’
leme	‘tongue’	oŋgo	‘cooking pot’	βembe	‘pigeon’
ɣombe	‘cattle’	tende	‘palm tree’	zoɣu	‘elephant’
pala	‘antelope’	zala	‘hunger’	βele	‘body’
kiɣa	‘eyebrow’	konde	‘bean’	limo	‘god, spirit’
ɣiɣe	‘locust’	zoŋgo	‘gall’	kaŋga	‘guinea fowl’
lelu	‘chin, beard’	eɣi	‘water’	kiŋgo	‘neck’

Tento jazyk má dvě série konsonanty v labiální, alveolární a velární oblasti. Jsou jimi: [β, l, ɣ], což jsou znělé frikativy nebo afrikáty („kontinuanty“), a [b, d, g], což jsou znělé explozivy.

- i) Podle příkladů zobecněte výskyt uvedených dvou tříd, tedy ve kterých kontextech se obě třídy (jako celek) vyskytují.
- ii) Vyskytují se tyto třídy hlásek v komplementární distribuci nebo jsou ve vzájemné opozici?

C) Lugandština (Luganda)

Native Luganda words with *l* and *r*

lya	'eat'	dira	'sound'
jjukira	'remember'	ngalo	'finger'
lumonde	'sweet potato'	effirimbi	'whistle'
wawa:bira	'accuse'	omuliro	'fire'
lu:la	'sit'	lwana	'fight'
kwera	'to sweep'	ku-su:bira	'to hope'
eryato	'canoe'	oluganda	'Ganda language'
olulimi	'tongue'	be:ra	'help'
bu:lira	'tell'	yala	'spread out'
omugole	'bride'	eraddu	'lightning'
mmere	'food'	eggulu	'sky'
eddwaliro	'hospital'	emme:ri	'ship'
lagira	'command'	kola	'do'

V této transkripci znak *y* = palatální aproximanta [j] a znak *j* = znělý palatální okluziva [ɟ].

- i) Podle příkladů zobecněte výskyt likvid [r] a [l], tedy ve kterých kontextech se tyto hlásky vyskytují.
- ii) Vyskytují se tyto hlásky v komplementární distribuci nebo jsou ve vzájemné opozici?